

Irodalom: Bagi 1997e, Bodrogközy 1958b, 1962b, Borhidi & Bagi 1997a, 1997b, Borhidi & Járai-Komlódi 1959, Felföldy 1943, 1950, Kárpáti et al. 1965, Kovács M. 1958, 1962a, Kovács J. A. 1995a, 1995b, Margittai 1927, Pietsch 1973, Simon 1960, Timár 1947, 1950a, 1950b, 1954, 1957, Tóth 1960, Ubrizsy 1948, 1961, 1967, Ujvárosi 1940

Molnár Zsolt, Bagi István, Kun András, Lájér Konrád

OB – Jellegtelen üde gyepek

Uncharacteristic mesic grasslands

Natura 2000: –

Cönotaxonok: –

Definíció: Azon üde gyepeket soroljuk ide, amelyek a D, E, F, I élőhelyi kategóriákba jellegtelenységük, degradáltságuk, kevertségük, gyomosságuk miatt nem sorolhatók be. A 2-es és 3-as természetességű jellegtelen, illetve nem azonosítható állományokat ide, a 2-es természetességű, de élőhelyileg azonosítható állományokat a megfelelő élőhelybe [D, E, F, I] soroljuk, azaz közvetlenül nem számít a másodlagosság, zavartság. Rögzítendő minimális kiterjedésük kb. 100 m², az ennél kisebbeket ne vegyük fel. Az idegenhonos (többnyire inváziós) fajok maximális aránya 50%. Figyelem: a legtöbb természetesebb vegetációs foltban vannak jellegtelen, illetve kevert fajkészletű foltok (pl. *Elymus repens* foltok), de ezeket nem kell külön O-ként dokumentálni, mert a 3-as, 4-es, 5-ös természetesség is megengedi ilyen foltok 10-30%-os jelenlétét.

Termőhely: Lásd a D, E, F, I élőhelyeknél.

Állománykép: Igen heterogén, a besorolásnál ne használjuk!

Jellemző fajok: Jellemzőek, uralkodók a Flóraadat-bázisban indifferensnek nevezett, azaz tágabb cönológiai kategóriákhoz is alig kötődő fajok, pl. közösleges tarackbúza (*Elymus repens*), franciaperje (*Arrhenatherum elatius*), siskanád (*Calamagrostis epigeios*), borzas sás (*Carex hirta*), csomós ebír (*Dactylis glomerata*), gypeses sédbúza (*Deschampsia caespitosa*), fehér tippán (*Agrostis stolonifera*), kakaslábfű (*Echinochloa crus-galli*), kölesfajok (*Panicum* spp.), angolperje (*Lolium perenne*), lándzsás úti-

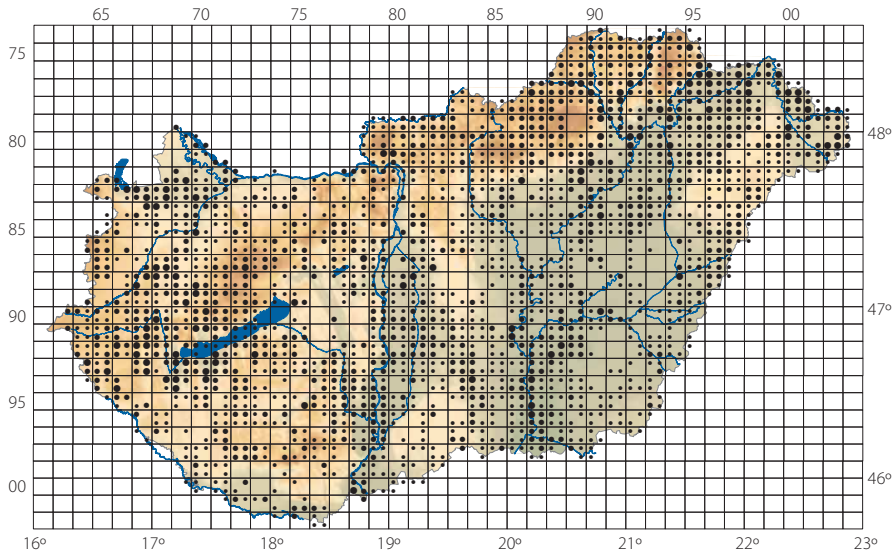
fű (*Plantago lanceolata*), pasztinák (*Pastinaca sativa*), keserűgyökér (*Picris hieracioides*), gyermekláncfű (*Taraxacum officinale* agg.), vadmurom (*Daucus carota*), mezei katáng (*Cichorium intybus*), kúszó boglárka (*Ranunculus repens*), subás farkasfog (*Bidens tripartita*), négyélű fűzike (*Epilobium tetragonum*), réti peremizs (*Inula britannica*), imolák (*Centaurea* spp.), réti bolhafű (*Pulicaria dysenterica*), sóska fajok (*Rumex* spp.), gillisztaűző varádics (*Tanacetum vulgare*), de a különféle üde és nedves gyepekben [D, E, F és I élőhelykategóriákban] előforduló növények mindegyike – alárendelt szerepben ugyan – de jelen lehet.

Elterjedés: Hazánkban a jellegtelen mocsaranknál gyakoribb, a jellegtelen szárazgyepeknel ritkább élőhely. Jelenlegi hazai kiterjedése mintegy 70 000 ha. Országosan viszonylag egyenletes elterjedésű. A Tiszai-Alföldön van a legtöbb belőle (24 000 ha), de gyakori az Északi-középhegységben (10 000 ha), a Dunántúli-dombságban (7000 ha), a Nyugat-Dunántúlon (9000 ha) és a Dunai-Alföldön (9000 ha) is. Jelenlétük állományai vannak a Kisalföldön (5500 ha) és a Dunántúli-középhegységben (4500 ha). Egyes tájakból értelmezési eltérések miatt hiányozhat, hiszen a mocsár- és láprétek degradált változatai, valamint a regenerálódó belvizes parlagok több élőhelybe is sorolhatók [D34, D2, E1, OB, esetleg OC, sőt homokvidékeken akár H5b].

Vegetációs és táji környezet: Táji környezetében viszonylag gyakran találni jellegtelen száraz gyepeket [OC], nádasokat [B1a], mocsárréteket [D34], üde cserjéseket [P2a].

Alegységek, idetartozó típusok (az alegységek átfednek!):

1. Igen kevert fajkészletű (lápréti, mocsárréti, kaszálóréti és főleg generalista rétfajok uralta, azaz természetellenesen sokféle cönológiai preferenciájú fajból álló), zavart vagy regenerálódó rét pl. felhagyott szántó, degradált legelő, idősebb vetett gyepek, rendszeresen taposott, mélyen kaszált, égetett üde gyepek.
2. Kevert fajkészletű és gyomos állományok (pl. „mocsárrétek”), ahol az eredeti élőhely nem ismerhető fel egyértelműen, és az adventív (többnyire inváziós fajok) borítási aránya kisebb, mint 50%.
3. A pillanatnyilag száraz, de korábban üde, és még ma is réti fajok uralta állományok (még ha szárazabb termőhelyek gyomjaival elegyednek is). Az átmeneti esetekben a nagyobb borítású fajcsoport alapján döntünk, pl. 60% réti, 40% szárazgyepi faj [OB], 60% generalista, 30% réti, 10% szárazgyepi faj [OB].

4. Tápanyagbevétel (trágya) hatására eljelleltelenedett állományok (nagyobb biomassza, több nitrogén-igényes faj), valamint regenerálódó vetett gyepek (ha más fajt is tartalmaznak már, mint a vetettek).

5. Felülvetett, meliorált és ezért eljelleltelenedett gyepek, akkor is, ha őshonos, tájba illő fajjal vetették felül. A felülvetést tájidegen faj jelenlétéből, egyes fajok túlzott dominanciájából ismerhetjük fel, gyakran inkább sejtethetjük meg, illetve a helybeliektől tudhatjuk meg, illetve a szomszédos gyepekkel való összehasonlításból valószínűsíthetjük (pl. túl sok *Arrhenatherum*).

6. Kevés és termőhelyközömbös faj által uralt, jellegtelen – regenerálódó vagy degradálódó – gyepek. Főként szélsőségesebb termőhelyen elképzelhető, hogy a termőhely alapján besorolható lenne, de fajkészlete teljesen közömbös fajokból áll, és az adventív (többnyire inváziós fajok) borítási aránya kisebb, mint 50% (pl. *Calamagrostis epigeios* és *Elymus repens* uralta szikes talajú rét). Vigyázat, a szolonyec-szikes zonációba jól illeszkedő, rétszerű megjelenésű, a szikes rétek fajait tartalmazó tarackbúzás sziki rétek F2-be sorolandók!

7. Olyan, teljesen jellegtelen, kaszálórétbe, mocsárrétbe nem sorolható *Deschampsia caespitosa*, *Dactylis glomerata*, *Lolium perenne*, *Arrhenatherum*, *Cirsium* spp., *Carex hirta*, *Plantago lanceolata* állományok, legelők, kaszálók, amelyek pl. üde-nedves erdők (inkább ültetvények) tarra vágása után vagy kiszáradt mocsarak körüli kiszáradt rétek helyén jöttek létre.

8. Az évelő fajok uralta, nedves termőhelyű, jellegtelen fajkészletű, általában középidős (3-15 éves) parlagok.

9. Fiatal árvízvédelmi töltések üde alja, ha mocsárrét még nem regenerálódott.

10. Folyók hosszú elöntést kapó, ártéri ruderalis növényzete.

11. Sípályák jellegtelen fajkészletű üde gyepe.

12. Üde siskanadas állományok, ha az eredeti réttípus már nem ismerhető fel.

13. A kaszált üde rétek nyári aszpektusa szárazabb termőhelyet jelezhet, mert gyakran az alsó gepszintben lévő *Festuca pseudovina* válik legfeltűnőbbé.

Nem idetartozó típusok:

1. Ha az eredeti élőhelytípus még biztosan felismerhető, azonosítható, de nagyon gyomos (adventív fajok borítási aránya 50% alatti) [D, E, F, I, 2-es természetességgel], pl. *Cirsium arvense*-vel elöntött ártéri ecsetpázsitos rét [D34]; túlkaszált, kiszáradó, jellegtelenedő, gyomos, már csak lápréti generalistákat őrző láprét [D1].

2. A csak időnként üde, inkább már száraz termőhelyű és szárazgyep fajkészletű állományok [OC].

3. Cserjésedett állományok cserjés részei [P2b vagy P2a].

4. Kiszáradt, elgyomosodott üde magaskórósok (*Mentha longifolia*, *Tanacetum*, *Dipsacus* spp., *Cirsium*, *Calamagrostis*, *Urtica dioica*, *Persicaria* spp.) [OF].

5. Azok az élőhelyek, amelyek nem azonosíthatók egyértelműen (azaz egyébként valamilyen O lenne) és 50%-nál több adventív (többnyire inváziós) lágyszárú fajt tartalmaznak [OD, S6].

6. A töltések, útmezsgyék, csatornák, vályogvető gödörök, belvizes szántófoltok növényzete nem feltétlenül

Csomós ebír (*Dactylis glomerata*) uralta jellegtelen üde gyepek dombvidéki patak árterén, mocsárrét helyén a Cserhát nyugati szélén

tartozik OB-be, csak akkor, ha nem sorolható be valamilyen természetesebb kategóriába, azaz ha csak indifferens fajokból és gyomokból állnak.

7. A szélsőségesebb termőhelyű parlagok (pl. szikes, lápi környezetben) igen hamar a megfelelő természetesebb kategóriába sorolhatók (gyakran persze alacsony természetességgel).

8. A szolonyec-szikes zonációba jól illeszkedő, rétszerű megjelenésű, a szikes rétek fajait tartalmazó tarackbúzás sziki rétek [F2].

9. Vetett gyepek, ha a vetett fajok uralkodnak [T5].

10. Üde termőhelyű, néhány éves parlagok, tulajdonképpen ugarok, ha gyeppé még nem szerveződtek [T10].

11. Üde termőhelyű, de a tartamos erős taposás miatt átalakult gyepek (pl. *Lolium perenne*, *Polygonum aviculare*, *Plantago major*) [OG].

12. A kaszálás és/vagy legeltetés miatt nyári-őszi aspektusban nehezen tipizálható üde réteket ne soroljuk feltétlenül ide! (Vigyázzunk: egy kaszált rét és út- vagy árokrendszerének nem kaszált érintkezési sávja gyakran leromlottabb, mint a rét belsőbb részei (máskor éppen fajgazdagabb).

Természetesség: Alig értelmezhető, mert a magasabb természetességű állományok már a megfelelő

természetes élőhelybe sorolandók. Vegyük figyelembe az élőhely-/termőhelyjelző fajok számát, tömegességét, a gyomok, zavarástűrők, inváziós fajok számát és tömegességét. Figyeljük, hogy a természeteshez képest mennyire csökkent le a fajszám, azaz hogy mennyire vannak összekeverve az élőhely fajai, vagy éppen mennyire monodomináns foltokat alkotnak még/már. A kiszáritás, a meglévő termőhelyi extremitás (lápos, szikes, savanyú, tápanyagszegény jelleg) csökkenése, a túllelgetés, a rosszul végzett kaszálás, az intenzív gyeptáplálkodás a leggyakoribb degradáló tényezők.

5-ös: Nincs ilyen.

4-es: Nem tudunk ilyet elképzelni, mert ha ennyire természetes, akkor már eldönthető, hogy milyen élőhelykategóriához tartozik. Néhány „nagyon jó” faj alapján azonban még ne soroljunk egy állományt 4-esbe!

3-as: Fajkészlete jellegtelen, de generalista fajokban nem szegény és nem csupa gyom (pl. jellegzetes fajkészletű, de félrunderális, illetve ruderális (ártéri-hullámtéri) növényzet). Vigyázat: a hármasszerű vegetációs foltok jelentős része besorolható természetközeli élőhelyi kategóriába!

2-es: Állományalkotó fajokban szegény, jellegtelen élőhelyi kötődésű fajokból álló, szinte csak gyomokat tartalmazó réti jellegű növényzet.

Regenerációs potenciál: Nem értelmezzük, lásd az egyes élőhelyeknél [D, E, F, I].

Irodalom: Bagi 1987, 1991b, 1997e, 1997f, 1997g, Balázs 1960, Baráth 1963, Bartha 1993, Bodroghözy 1984, 1985, Borhidi & Bagi 1997a, 1997b, Felföldy 1942, 1943, 1947a, Kárpáti & Kárpáti 1963, Kárpáti et al. 1965, Kovács M. 1961a, Kovács J. A. 1997d, 1997e, 1997f, 1998, Mucina et al. 1993, Németh 1988, Rapaics 1927, Seregélyes 1997e, 1997g, Seregélyes & Bagi 1997, Soó 1947b, Szalóky & Bódis 2004, Timár 1947, 1950a, 1950b, 1957, 1950, Ujvárosi 1940, Zólyomi 1958

Molnár Zsolt, Bagi István, Bölöni János, Kun András, Lájer Konrád, Fogarasi Péter

OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek

Uncharacteristic dry grasslands

Natura 2000: –
Cönotaxonok: –

Definíció: Azon száraz- vagy félszárazgyepeket soroljuk ide, amelyek E, F, G, H, I élőhelyi kategóriába jellegtenségük, degradáltságuk, kevertségük, gyomosságuk miatt nem sorolhatók be. A 2-es és 3-as természetességű jellegtelen, illetve nem azonosítható állományokat ide, a 2-es természetességű, de élőhelyileg azonosítható állományokat a megfelelő élőhelyre [E-I] soroljuk, azaz közvetlenül nem számít a másodlagosság, zavartság. Minimális kiterjedésük kb. 100 m², az ennél kisebbeket ne vegyük fel. Az idegenhonos (többnyire inváziós) fajok maximális aránya 50%.

Figyelem: a legtöbb természetesebb vegetációs foltban vannak jellegtelen, illetve kevert fajkészletű foltok (pl. siskanád foltok), de ezeket nem kell külön O-ként dokumentálni, mert a 3-as, 4-es, 5-ös természetesség is megengedi ilyen foltok 10-30%-os jelenlétét.

Termőhely: Lásd az E-I élőhelyeknél.

Állománykép: Igen heterogén, a besorolásnál ne használjuk!

Jellemző fajok: Jellemzőek, uralkodók a Flóraadat-bázisban indifferensnek nevezett, azaz tágabb cönológiai kategóriákhoz is alig kötődő fajok, pl. kö-

zönséges tarackbúza (*Elymus repens*), fenyérfű (*Bothriochloa ischaemum*), siskanád (*Calamagrostis epigeios*), csillagpázsit (*Cynodon dactylon*), veresnadrág csenkesz (*Festuca pseudovina*), angolperje (*Lolium perenne*), keskenylevelű perje (*Poa angustifolia*), mezei cickafark (*Achillea collina*), fehér mécsvirág (*Silene alba*), apró szulák (*Convolvulus arvensis*), mezei iringó (*Eryngium campestre*), tövises iglice (*Ononis spinosa*), párlófű (*Agrimonia eupatoria*), sarlófű (*Falcaria vulgaris*), útszéli bogáncs (*Carduus acanthoides*), terjőke kígyószisz (*Echium vulgare*), farkaskutyatej (*Euphorbia cyparissias*), de alárendelt szerepben vagy egy-egy faj uralkodó mennyiségben is jelen lehet a természetes száraz- vagy félszárazgyepek fajai közül.

Elterjedés: Jelenlegi hazai kiterjedése mintegy 157 000 ha. Az állományok zöme parlag, kiszáritott rét, degradált legelő és/vagy gyeppjavításon átesett terület. Bár az egész országban elterjedt, a Dunántúl nyugati része felé ritkábbá válik. A legnagyobb állományok az Északi-középhegységben vannak (48 000 ha), ezek zöme parlag, illetve degradált legelő. A Tiszai- és a Dunai-Alföldön egyaránt 34 000 ha van belőle, csak a vegetációban amúgy is szegény tájrészekből hiányzik. A Dunántúli-középhegységben is gyakori (18 000 ha). A Dunántúli-dombságban (13 000 ha) egyes tájakban szintén hiányzik, ami részben térképezési hiba lehet. Kisebb kiterjedésű a Kisalföldön (4000 ha) és a Nyugat-Dunántúlon (6100 ha). Értelmezési nehézségek miatt az OB, OC, D34, E1, F2 élőhelyek átmeneteinek besorolása bizonytalan.

Vegetációs és táji környezet: Táji környezetében viszonylag gyakran található száraz cserjéseket [P2b], nádasokat [B1a], szikes réteket [F2], jellegtelen üde gyepeket [OB].

Alegységek, idetartozó típusok (az alegységek átfednek!):

1. Igen kevert fajkészletű (természetellenesen sokféle cönológiai preferenciájú fajból álló), gyakrabban teljesen generalista fajok (pl. *Festuca pseudovina*, *Elymus repens*, *Cynodon dactylon*, *Lolium perenne*) uralta, gyakran gyomos, zavart vagy regenerálódó másodlagos szárazgyep; pl. felhagyott szántó, degradált legelő, rendszeresen taposott, agyonkaszált, házi- vagy vadállatok által túllegettetett, gyakran felégetett, megszagattott jellegtelen szárazgyep, kiszáritott rét, városszéli, majorszéli zavart gyep, felhagyott bánya, depónia, rakodóhely.

2. Kevés és termőhelyközömbös faj által uralt, jellegtelen – regenerálódó vagy degradálódó – gyepek;